

VAN UNIHOCKEY NAAR FLOORBALL, VAN SPEL NAAR SPORT (2)

Floorball: Sport for the new generation!

Floorball, beter bekend als unihockey, is de wereld aan het veroveren. In een artikel in LO 13 is floorball als spel beschreven door Hans Botman. Het leren spelen van floorball wordt in de komende artikelen gekoppeld aan een didactische opvatting over spelonderwijs: Teaching Games for Understanding (TGfU). Door: Jorg Andrée

Floorball als sport

Wereldwijd wordt floorball nu in 43 landen en op alle continenten beoefend. Ook in Nederland is deze sport zijn weg aan het vinden in een veelzijdige sportcultuur. Voor mij als trai-

ner/coach in deze sport en vakdocent in het sportonderwijs, is het belangrijk dat leerlingen begrijpen wat sport inhoudt en hoe ze hier jaren plezier aan kunnen beleven.

TGFU

Teaching Games for Understanding is een opvatting over didactiek van een wereldwijde groep mensen, die spel op een niet traditionele, vaardigheidsgerichte aanpak benaderen. Sinds de publicatie van Bunker en Thorpe *Teaching Games for Understanding*, in 1982, is er veel onderzoek verricht en aan praktijkontwikkeling gedaan. Op dit moment is het concept Actief Leren Onderwijzen (ALO) een sterke praktijktheorie, die internationaal aanzien krijgt. Aansluitend bij de uitgangspunten van TGfU presenteren we een benadering in spelontwikkeling.

De TGfU-benadering laat zich typeren door: (zie figuur 1).

DOEL VAN ONS SPORTONDERWIJS

Als docent in het sportonderwijs krijgt het leren van leerlingen een steeds grotere mate van zelfsturing en als leerkracht/sportontwikkelaar krijg je steeds meer de rol van coach/begeleider van leerprocessen. Succesfactoren hierbij zijn, wanneer de leerlingen in staat zijn jouw aanpak en didactiek toe te passen tijdens hun leerproces (leren te leren). Op deze wijze worden ze voorbereid op een levenlang actief deelnemen aan de sport/bewegingscultuur en de maatschappij. Belangrijke uitgangspunten hierbij zijn het vermogen:

	Technical model (behaviorist)	TGfU model (constructivist)
Why it is taught (philosophical and historical perspectives)		
Culture	Factory/product model	Village green/progressive education
Belief system	Dualism	Integration of mind, body and spirit
Context	Isolation: links with coaching and professional sport	Integration of school and community
Training	Efficiency/military influence	Movement education
Experience	Specialism/sport	Integration and inclusiveness
What is taught (curriculum)		
Purpose	Acquisition of knowledge	Construction of meaning
Objective	Defining what we know	Discovering what we don't know and applying what we know
Outcome	Performance	Thinking and decision making
Game frameworks	Seasonal activities	Classification
How it is taught (pedagogy)		
Instruction	Centerd teacher	Centerd student, developmental and progressive
Strategy	Part-Whole	Whole – part – whole
Content	Techniques based	Concept based
Context	Teacher-student interaction	Multidimensional interaction
Teacher role	Transmission of information	Facilitation of problem solving
Learner role	Passive learning	Active learning
Evaluation	Mastery	Demonstration of understanding and contributions to progress

Figuur 1: model TGfU

- om samen te werken
- te communiceren
- feedback te geven en te ontvangen
- na te denken en te reflecteren
- beslissingen te nemen.

Dit zal ik proberen weer te geven in de artikelen die de komende tijd zullen verschijnen over floorball. De eerste bijdrage zal duidelijkheid geven over het toe te passen concept/didactiek en om de beginsituatie van leerlingen/spelers in kaart te brengen. De daarop volgende artikelen zullen een vertaling krijgen naar het basis- en voortgezet onderwijs in een lessenreeks. Zo probeer ik het concept begrijpelijk en toepasbaar te maken. Binnen het doelspel floorball komen de leerlingen in aanraking met complexe taken. Deze taken dragen bij aan de competentie-ontwikkeling van de leerling. De taken in deze reeks zijn:

- spelen van een wedstrijd
- coachen van een wedstrijd
- scheidsrechter zijn.

SELF-EFFICACY

Het is belangrijk dat er bij leerlingen een mate van kennis, vaardigheid en attitude aanwezig is. Deze samenhang van factoren bepaalt de mate van competentie van leerlingen. Hoe de leerling/sporter zijn eigen mogelijkheden ziet, wordt door Bandura (1977) *self-efficacy*

genoemd en omschreven als: de inschatting van en het geloof in eigen mogelijkheden om een nieuwe taak/opdracht goed te kunnen volbrengen.

Self-efficacy is van invloed op:

- de beslissing een taak al dan niet uit te voeren. Lage self-efficacy leidt tot uitstel, hoge self-efficacy tot aan de slag gaan
- de mate van inzet bij de uitvoering van een taak/opdracht en het doorzettingsvermogen.

Self-efficacy is de verwachting dat je met jouw competenties een taak succesvol kan uitvoeren. Om die verwachting bij leerlingen zo goed mogelijk te laten zijn (hoge self-efficacy) kan het zinvol zijn het niveau van de leerlingen, vooraf aan een taak/opdracht, in kaart te brengen. Zo zorg je bij hen

voor een beter beeld van hun competenties en hierdoor kunnen ze een betere verwachting formuleren over het wel of niet behalen van een taak/opdracht. Hierbij maken we voor floorball gebruik van twee schema's. Figuur 3 gericht op de vaardigheid van een speler en figuur 4 gericht op kennis van de sport en deze kunnen toepassen. Figuur 3 is opgebouwd aan de hand van de vijf spelthema's:

- 1 individuele balbehandeling
- 2 individuele balbehandeling gericht op scoren
- 3 gecombineerde balbehandeling (samenspelen) gericht op scoren
- 4 individueel en gecombineerd passeren (samenspelend) gericht op scoren
- 5 het als team kunnen uitspelen van de tegenstander en komen tot scoren.

Deze spelthema's geven een ontwikkelingslijn aan, waarlangs spel zich kan ontwikkelen. Spelthema vijf staat vanuit dit concept centraal en daarmee kunnen spelthema één tot vier worden gezien als een soort thematisering van spelproblemen. In de probleemgerichte aanpak ontwikkelen spelers zich via deze thematiek tot een competente(re) speler.

NIVEAU ASSESSMENT FLOORBALL

Voordat de lessenreeks begint, krijgen de leerlingen de opdracht om zichzelf een niveaubeoordeling als sporter te geven voor de sport floorball (dit is mogelijk bij elk doelspel).

Competentie

Als speler functioneren in een eindspel:

- individueel leren
- samenwerken en leren
- begeleiden
- analyseren.

Als scheidsrechter functioneren in een eindspel:

- leiding geven
- samenwerken en leren.

Als coach functioneren in een eindspel:

- analyseren
- leiding geven
- begeleiden.

Prestatie indicatoren

- Demonstreren van de juiste teamspirit als:
 - stimuleren van andere spelers
 - hulp bieden bij toepassing van regels
 - het geven van techniek- en tactiekaanwijzingen.
- Taakbewust spelen wat betreft uitvoeren van de regels, de techniek en de tactiek.
- Lezen van de wedstrijd wat betreft:
 - de mentaliteit
 - de spelregels
 - de tactiek
 - de techniek
 - de conditie.
- Het beheersen van de IFF/NEFUB-spelregels en toe kunnen passen.
- Sportief gedrag demonstreren en fair play bewaken bij (mede)spelers.
- Samenwerken met de wedstrijdtafel.
- Een floorballwedstrijd kunnen analyseren middels observatie-instrument.
- Stimuleren van leergedrag bij de medespelers.
- Werkpatroon van coachen toepassen (training):
 - coachen tijdens het spel
 - het spel bevroren of de groep bij elkaar halen.

Figuur 2, competentie ontwikkeling Floorball

Lessenreeks floorball ('als speler functioneren in een eindspel')

Naam: _____ **Klas/groep:** _____

Datum: _____

Floorball niveau 1

- (t1) Lopend houd je de bal redelijk onder controle. Je kunt soms van richting veranderen.
- (t2) De bal wordt in de richting van het doel gespeeld.
- (t3) Je speelt bij voldoende ruimte de bal in de buurt van een medespeler. Je scoort zelf of laat door samenspel een ander scoren.
- (t4) Je speelt de bal voor het passeren af. Je houdt je man met de bal vóór je.
- (t5) Je blijft voor of achter spelen, afhankelijk van je positie in het team. Je toont dat je de taken van jouw plaats in het team kent.

Floorball niveau 3

- (t1) In sprint houd je de bal onder controle. Je kunt plotseling van richting veranderen.
- (t2) Je scoort op verschillende manieren en onder druk.
- (t3) Je speelt in loop en ook onder druk een bal geplaatst naar een medespeler. Je neemt de bal aan. Je scoort zelf, laat door samenspel een ander scoren die er beter voor staat of maakt ruimte voor een medespeler om deze te laten scoren.
- (t4) Je passeert een tegenspeler of speelt af voor een 1-2-combinatie. Je houdt bij mandekking je tegenspeler vóór je, probeert de bal af te pakken of de bal te onderscheppen. Je geeft een medespeler rugdekking.
- (t5) Je houdt je positie in een team maar wisselt ook zo nodig. Bij balverlies/balbezit schakel je snel over door een tegenstander te gaan verdedigen of je zorgt dat een balbezittende medespeler naar twee of drie kanten de bal kan afspelen. Man- of zone-dekking pas je aan, aan de snelheid van de tegenstander.

Floorball niveau 2

- (t1) Hard lopend houd je de bal onder controle. Je kunt plotseling van richting veranderen.
- (t2) Je scoort als je ruimte hebt.
- (t3) Je speelt bij voldoende ruimte uit stand een bal geplaatst naar een medespeler. Je scoort zelf of laat door samenspel een ander scoren die er beter voor staat.
- (t4) Je speelt de bal voor het passeren af. Schermt de bal af. Je houdt de man met bal vóór je en probeert de bal af te pakken.
- (t5) Je blijft op je positie in het team spelen. Bij balverlies/balbezit schakel je snel over door een tegenstander te gaan verdedigen of je direct aan een balbezittende medespeler aan te bieden.

Floorball niveau 4

- (t1) In sprint houd je de bal onder controle. Je kunt plotseling van richting veranderen.
- (t2) Je scoort op verschillende manieren, geplaatst en onder druk.
- (t3) Je speelt in loop en ook onder sterke druk een bal naar een medespeler. Je neemt de bal in beweging direct mee en schermt deze af. Je scoort zelf, laat door samenspel een ander scoren die er beter voor staat, maakt ruimte voor een medespeler of gebruikt de ruimte die door een ander wordt gemaakt om zelf te kunnen scoren.
- (t4) Je passeert een tegenspeler op meerdere manieren of speelt af voor een 1-2-combinatie. Je houdt bij man- en ruimtedekking je tegenspeler vóór je, probeert de bal af te pakken of de bal te onderscheppen. Je geeft een medespeler rugdekking.
- (t5) Je houdt je positie in een team maar wisselt ook zo nodig. Bij balverlies/balbezit schakel je snel over door een tegenstander te gaan verdedigen of je zorgt dat een balbezittende medespeler naar twee of drie kanten de bal kan afspelen. Je wisselt man- en zone-dekking af.

Figuur 3: niveau assessment; Actief Leren Onderwijzen

Lessenreeks floorball ('als coach functioneren in een eindspel')

Naam: _____ **Klas/groep:** _____

Datum: _____

Niveau 1

1. Speelwijze van het team beschrijven (bij balbezit/ balverlies/omschakeling).
2. Taken van de eigen 'positie' binnen de speelwijze kennen en enigszins kunnen toepassen.
3. Eigen spel binnen de speelwijze deels systematisch kunnen analyseren en beschrijven.
4. Je herkent soms de spelproblemen bij jezelf en bij medespelers en kunt ze ook benoemen.
5. Enkele belangrijke technische en tactische principes kunnen aangeven.

Niveau 3

1. Eigen spel binnen de speelwijze volledig en systematisch kunnen analyseren en beschrijven. Aandachtspunten voor verbetering kunnen aangeven.
2. Spel van het team systematisch in het kader van de speelwijze kunnen analyseren en beschrijven. Aandachtspunten voor verbetering kunnen aangeven.
3. Elkaar in een wedstrijd coachen op 'taakuitvoering' en 'man' of 'bal' aangeven.
4. Taken van posities binnen de speelwijze op hoofdlijnen kennen en redelijk kunnen toepassen.
5. Technische en tactische principes kennen en kunnen beschrijven.

Niveau 2

1. Eigen spel binnen de speelwijze systematisch analyseren en beschrijven.
2. Spelproblemen bij jezelf en medespelers herkennen en benoemen.
3. Spel van het team systematisch binnen de speelwijze analyseren en beschrijven.
4. Taken van de eigen 'positie' binnen de speelwijze kennen en redelijk kunnen toepassen.
5. Technische en tactische principes kennen en kunnen beschrijven.

Niveau 4

1. Eigen spel binnen de speelwijze volledig en systematisch kunnen analyseren en beschrijven. Aandachtspunten voor verbetering kunnen aangeven en de keuze van een prioriteit kunnen verantwoorden.
2. Spel van het team systematisch in het kader van de speelwijze kunnen analyseren en beschrijven. Aandachtspunten voor verbetering kunnen aangeven en de keuze van een prioriteit kunnen verantwoorden.
3. Elkaar in een wedstrijd kunnen coachen op 'taakuitvoering' en 'speelwijze'.
4. Taken van alle 'posities' in een team en binnen de speelwijze kennen, kunnen beschrijven en op meerdere posities kunnen toepassen.
5. Technische en tactische principes kennen en daar bij de coaching van anderen gebruik van maken.

Figuur 4: niveau assessment

Als leerlingen nog geen floorball hebben gespeeld, kun je ervoor kiezen om te beginnen met een eindspel om zo een beter beeld te geven van het niveau. De niveaubeoordeling houdt de leerling bij zich in een 'sportfolio' (spelervolgsysteem).

Deze niveau-indeling vraagt veel ervaring van docenten en leerlingen. Om het leerlingen makkelijker te maken kun je dit ook per spelthema doen.

Als voorbeeld kun je dan gebruiken spelthema 1 (= t1 in het schema) over individuele balbehandeling (balcontrole):

- 1 je kunt de bal met beide kanten van de stick spelen
- 2 je kunt al lopend de bal onder controle houden
- 3 je kunt in een versnelling de bal controleren en beschermen
- 4 je kunt vanuit een versnelling een keuze maken voor een vervolgactie.

Ook hiervoor geldt dat je dit naar jouw situatie/context moet vertalen om het toepasbaar te maken. In de volgende artikelen zullen we hier op terugkomen. Tevens zullen we dan tips geven over het aan te schaffen materiaal.

LITERATUUR

- Bandura, A. (1977). *Self-efficacy: Toward a unifying theory of behavioural change*
- Bunker, D., & Thorpe, R. (1982). *A model for the teaching of games in secondary schools*.
- Timmers, E.I., (2005). *Actief leren onderwijzen*. Haarlem, De Vrieseborch
- Timmers, E.I., & Meertens, T., (1998). *Spelen(d) leren spelen*. Haarlem, De Vrieseborch

Jorg Andrée is docent aan het Instituut voor Sportstudies, Hanzehogeschool Groningen

Correspondentie: j.andree@pl.hanze.nl